

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ

НА МОНОГРАФІЮ КАНДИДАТА ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТА БАТЮКА ОЛЕГА ВОЛОДИМИРОВИЧА НА ТЕМУ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ В ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ»

Клименко Н.І.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Європейського університету*

Актуальність теми монографічного дослідження зумовлена доцільністю вивчення практики боротьби зі злочинністю, що дає підстави говорити про те, що одним із найбільш складних напрямів у цій справі є саме розкриття й розслідування злочинів. Відомо, що серед головних умов успішної боротьби з кримінальними проявами є застосування досягнень науково-технічного прогресу в діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, вилучення, дослідження та використання інформації, яка має значення для встановлення злочинця та обставин злочину. Традиційно розробленням таких науково-технічних засобів займається криміналістична наука. Вона розробляє й залучає з інших галузей знання різноманітні рекомендації, прийоми, методи, методики, без яких неможливо розкрити чи розслідувати злочини. Тому питанням криміналістичного забезпечення практики тією чи іншою мірою присвячені більшість робіт криміналістичної спрямованості.

У галузі методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах, криміналістика має незначні здобутки. Висновки й рекомендації, викладені в окремих наукових роботах, мають принципове значення для вдосконалення розслідування пенітенціарних злочинів. Водночас окремі роботи з проблематики методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах, дуже різнопланові та мають різнорівневу спрямованість. Напрацювання криміналістів у цій галузі вимагають узагальнення широкого кола питань, пов'язаних із теорією й практикою оптимізації належного забезпечення розслідування. Саме тому перед автором монографії постала необхідність визначитись насамперед із теоретичними проблемами осмислення такого поняття, як «криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах», а також із практичними наслідками вивчення такого явища та самої діяльності щодо «озброєння» практики дієвими криміналістичними рекоменда-

ціями. З огляду на те, що криміналістичне забезпечення як діяльність має комплексний характер, є всі підстави говорити про необхідність її комплексного аналізу. Крім того, ідеться про криміналістичне забезпечення, саме методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах, – досить специфічної сфери застосування знань із різноманітних галузей науки й практики.

У монографічному дослідженні автором досить вдало проводиться конкретизація (з урахуванням потреб слідчої практики) основних напрямів наукових пошуків криміналістів у галузі взаємодії та взаємовпливу криміналістики й слідчої практики, аргументація змісту поняття «криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах» та його визначення. Розроблено процедуру криміналістичного забезпечення методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах, з урахуванням результатів вивчення основних елементів наукового, інформаційного, науково-методичного, матеріально-технічного та інших видів забезпечення практики. Розкрито зміст і специфіку основних етапів криміналістичного забезпечення методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах. Подано вагомі пропозиції щодо критеріїв визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень проблем криміналістичної методики розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах.

Як висновок зазначимо, що монографічне дослідження «Теорія і практика криміналістичного забезпечення розслідування злочинів вчинених в пенітенціарних установах», підготовлене доцентом кафедри кримінального права і процесу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, кандидатом юридичних наук, доцентом Батюком Олегом Володимировичем, відповідає вимогам, що висуваються до наукових робіт такого виду, та рекомендоване до опублікування як наукове видання.

РЕЦЕНЗІЯ
НА МОНОГРАФІЮ ЗАБОРОВСЬКОГО В.В. «ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА
В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ»

Стефанчук Р.О.,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент
Національної академії правових наук України,
проректор з наукової роботи
Вищої школи адвокатури
Національної асоціації адвокатів України

Монографія В.В. Заборовського «Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України» містить низку положень, які є актуальними, цікавими та науково значущими. Актуальність цієї тематики полягає насамперед у тому, що держава, взявши на себе обов'язок щодо утвердження й забезпечення прав і свобод людини, делегувала його адвокатурі, поклавши безпосередньо на адвоката обов'язок щодо надання правничої допомоги на професійній основі. Цим зумовлюється те, що адвокатура є необхідною умовою існування як громадянського суспільства, так і правової держави, а професійна діяльність адвоката посідає одне з провідних місць у механізмі здійснення правосуддя. Водночас, незважаючи на великий інтерес науковців до проблеми функціонування адвокатури як незалежного інституту громадянського суспільства, в Україні досі не було єдиної комплексної монографічної роботи, у якій на такому методологічному рівні були б розкриті питання щодо сутності правового статусу адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури в Україні. І саме цю прогалину, на нашу думку, покликана усунути вказана монографічна робота.

Завдяки вдало обраній методології та належній теоретико-методологічній і нормативно-правовій базі автору розвідки вдалось ґрунтовно, на високому науковому рівні розкрити низку фундаментальних положень, що стосуються природи правового статусу адвоката та його структурних елементів. Заслугує на увагу також дослідження теоретичних і практичних проблем, що пов'язані як із порядком набуття особою правового статусу адвоката, так і в подальшому оформлення його повноважень.

В.В. Заборовський розпочинає своє дослідження з розкриття концептуальних засад функціонування інституту адвокатури в умовах формування громадянського суспільства й правової держави, де робить висновок, що адвокатура як незалежний інститут такого суспільства відіграє провідну роль у забезпеченні якісного стану його розвитку та належних умов проживання людини в ньому шляхом утвердження пріоритетності інтересів кожної конкретної особи. З'ясувавши концептуальні засади функціонування інституту адвокатури, автор пропонує нам поглянути на проблему під історичним кутом, розкриваючи питання становлення й розвитку інституту адвокатури в аспекті еволюції розуміння термінів «адвокат» та «адвокатура». В.В. Заборовський також

розкриває сутність дефініції понять «адвокат» та «адвокатура», визначає їх співвідношення, пропонує при цьому власні авторські визначення. Завершуючи перший розділ, автор досліджує особливості правового становища адвоката як суб'єкта надання професійної правничої допомоги, розкриваючи при цьому співвідношення понять «правова допомога», «юридична допомога» та «правничка допомога», а також сутність конституційних змін щодо правосуддя, якими монополія на здійснення основних видів правової допомоги (захисту й представництва) закріплюється виключно за адвокатами. Аналізуючи вказані концептуальні питання, автор демонструє при цьому належне володіння правовою доктриною, використовує значну кількість наукових робіт сучасного періоду та минулих років, показує загальне вміння використовувати категоріальний апарат наукових досліджень.

Другий розділ монографії В.В. Заборовський присвятив розкриттю теоретичних і практичних проблем, що пов'язані з правовою природою та структурою такої категорії, як «правовий статус адвоката». При цьому надзвичайно важливу роль він відводить визначенню незалежності адвоката як основоположної умови надання професійної правничої допомоги. Заслугує на увагу позиція автора, який незалежність адвоката розглядає як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівні. В.В. Заборовський виходить із того, що якщо незалежність адвоката на зовнішньому рівні асоціюється насамперед із заборонаю будь-якого втручання й перешкод у здійсненні його професійної діяльності, то на внутрішньому рівні вона повинна сприйматись, зокрема, як сукупність морально-етичних та психологічних його якостей, що відображають ставлення адвоката щодо здійснюваної ним адвокатської діяльності, за умови відсутності будь-якої позапрофесійної (зокрема й особистої) заінтересованості в процесі її реалізації. Також автор чітко відмежовує незалежність адвоката від самостійності, під якою розуміє можливість адвоката вільно, на власний розсуд, на підставі внутрішнього переконання та в межах своїх повноважень надавати професійну правову допомогу клієнту. Слушною є також позиція вченого, за якою незалежність адвоката стосується всіх аспектів його діяльності (розглядається як основний принцип здійснення адвокатської діяльності), тоді як самостійність асоціюється насамперед із процесуальною його діяльністю та полягає в сприйнятті адвоката

як самостійного учасника процесу, який у межах наданих йому повноважень вільно визначає засоби й методи надання правової допомоги своєму клієнту та несе, зокрема, дисциплінарну відповідальність за вчинені протиправні діяння.

На нашу думку, однією з найбільш цікавих частин роботи є спроба автора розмежувати поняття «правова послуга» та «правова допомога» з метою визначення предмета договору про надання правової допомоги. Вважаємо обґрунтованою позицію автора, який здійснює розмежування цих понять за об'єктом та суб'єктом як одержання, так і надання, за механізмом здійснення та сферою правового регулювання, спрямованістю на досягнення результату й характером діяльності, за якої вони реалізуються, а також вказує на те, що надання правової допомоги має асоціюватись саме з професійною діяльністю адвоката. Заслужовує на увагу й проведене В.В. Заборовським дослідження порядку набуття статусу адвоката, адже він на підставі аналізу українського законодавства та законодавства зарубіжних країн вказує на необхідність внесення низки змін у такий порядок його набуття.

У подальшому автор розкриває природу кожного з елементів правового статусу адвоката, якими, на його думку, є права й обов'язки адвоката, гарантії професійної діяльності, а також відповідальність адвоката. Розкриваючи сутність кожного з таких елементів, автор звертає увагу на міжнародні стандарти адвокатської професії (зокрема й ті, що містяться в положеннях Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, Стандартах незалежності юридичної професії Міжнародної асоціації юристів, Основних положеннях про роль адвокатів та Основних принципах, які стосуються ролі юристів), використовує матеріали правозастосовної практики як кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, так і судів (у тому числі Європейського суду з прав людини).

Загалом монографія, що рецензується, достатньою мірою відображає авторську позицію щодо найбільш важливих на сьогодні базових проблем теорії й практики, що пов'язані з визначенням правового статусу адвоката. З огляду на вдало структуровану роботу, на ємність розкритих В.В. Заборовським основних проблем забезпечення незалежності правового становища адвоката та на значний обсяг представленої на рецензування монографії можна вважати мету автора роботи досягнутою – науковці та практики отримають науково обґрунтоване уявлення про правовий статус адвоката, а також про теоретичні й практичні проблеми, які пов'язані з його реалізацією.

Результати та отримані висновки є достатньо аргументованими, їх достовірність зумовлена тим, що дослідження ґрунтуються на широкій джерельній базі, яка містить понад тисячу позицій. Виклад матеріалів монографії характеризується логічністю, структура роботи достатньою мірою оптимальна, тому поставлена мета в цілому досягається.

Варто також зазначити, що автор монографії з 2011 р. комплексно досліджує окреслений науковий напрям, а його науковий доробок із цієї проблеми становить 70 наукових статей і 20 наукових тез конференцій. Тому означене монографічне дослідження базується виключно на оригінальних статтях автора, надрукованих як у фахових юридичних виданнях ВАК України, так і в закордонних виданнях.

Загалом монографія В.В. Заборовського «Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України» є актуальною, написана на досить високому професійному рівні, її висновки й положення науково обґрунтовані. З огляду на це робота стане в нагоді адвокатам, студентам та викладачам юридичних вузів і факультетів, а також широкому колу читачів, що цікавляться питаннями адвокатури й адвокатської діяльності.